

М.О. Шульга, здобувач
Херсонський національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті досліджено теоретичні підходи щодо поняття управління конкурентоспроможним потенціалом підприємств та автором представлено власне визначення управління конкурентоспроможним потенціалом харчових підприємств України. Розроблено та запропоновано основні принципи та структурну модель управління конкурентоспроможним потенціалом харчових підприємств, що дозволить підвищити ефективність харчових підприємств та їх конкурентоспроможність на зовнішніх ринках.

Ключові слова: харчові підприємства, конкурентоспроможність, управління, конкурентоспроможний потенціал, стратегічний потенціал.

Постановка проблеми. Визначальною серед способів діяльності харчових підприємств є їх конкурентоспроможний потенціал. Саме від ефективного використання концепцій управління конкурентоспроможним потенціалом залежить здатність харчових підприємств конкурувати на внутрішніх і зовнішніх ринках. В умовах розвитку ринкової економіки в Україні забезпечення конкурентоспроможності та реалізації конкурентних переваг харчових підприємств тісно пов'язано з процесами раціонального формування й ефективного використання внутрішнього та зовнішнього потенціалу підприємства, який буде забезпечувати реалізацію стратегічної мети виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження конкуренції й теоретичних основ та практичних питань управління конкурентоспроможним потенціалом внесли наступні вчені: І. Ансофф [1], Л. Балабанова [2], А. Воронкова [3], М. Галелюк [4], І. Долгожанський [5], О. Кузьмін [6], Р. Мансуров [7], І. Піддубний [8], М. Портер [9], Р. Фатхутдінов [10] та ін. Проте, не зважаючи на велику кількість досліджень залишається предметом обговорень науковців сутність та основні принципи управління конкурентоспроможним потенціалом підприємств харчової промисловості.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення основних принципів та структури управління конкурентоспроможним потенціалом харчових підприємств України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Кожен з елементів конкурентоспроможного потенціалу має свої специфічні цілі щодо використання та розвитку, перебуває під впливом різноманітних факторів, виступаючи сильною або слабкою стороною підприємства. Тому, для ефективного використання ресурсів, забезпечення умов успішного функціонування харчових підприємств в конкурентному середовищі, необхідно здійснювати управління конкурентоспроможним потенціалом адаптованого до ринкових умов господарювання.

Управління потенціалом підприємств – це складний, багатоаспектний і динамічний процес, що містить у собі сукупність управлінських рішень і управлінські дії, метою яких є досягнення стійкого економічного зростання і динамічний розвиток підприємства. Воно передбачає створення єдиної раціональної системи, яка чітко і безперервно функціонує, має певні цільові орієнтири та взаємозалежні елементи. Процесу управління потенційними можливостями підприємств властиві динамізм, необхідність застосування широкого спектра форм, методів і механізмів управління [11, с. 51].

У сучасній економічній літературі можна виділити наступні підходи до управління стратегічним потенціалом підприємства. На думку науковців С. Іщука, Є. Лапіної та Т. Кібук процес управління стратегічним потенціалом підприємства визначається, як активне здійснення управлінських рішень на керований об'єкт, а саме: визначення поточного рівня потенціалу підприємства; оцінювання основних складових потенціалу; прийняття рішення з управління потенціалом підприємства; контроль за використанням потенціалу підприємства, для забезпечення стійкого функціонування підприємства та його розвитку [12, с. 212]. Проте, в такому визначенні управління, акцентується увага на ефективному керівництві підприємством. М. Савченко розглядає управління потенціалом підприємства, як якість показника ефективності функціонування всієї системи та раціонального споживання ресурсів [13, с. 146]. В даному твердженні управління визначається як вплив на об'єкт задля досягнення поставленої мети.

Найбільш влучним є визначення аналізованого поняття, яке надають О. Колесніков та О. Ревенко «Управління стратегічним потенціалом підприємства передбачає здійснення наступних дій: виявлення структури функціонального потенціалу; аналіз конкурентних і слабких сторін діяльності підприємства; розробку систем заходів оцінювання елементів потенціалу; виявлення їх синергитичного впливу; інтегральну оцінку

конкурентоспроможності підприємства; розроблення загальної й локальної стратегій зі зміцнення і розвитку потенціалу» [14, с. 10].

Рис. 1. Принципи управління конкурентоспроможним потенціалом харчових підприємств України

Джерело: власні дослідження.

На нашу думку, управління конкурентоспроможним потенціалом підприємств харчової промисловості становить: виявлення рівня функціонального потенціалу підприємства, відповідність його обраній стратегії та прийняття ефективних управлінських рішень з використанням технологій фінансового інжинірингу для забезпечення прибутковості, рентабельності та конкурентоспроможності підприємства. Метою управління потенціалом харчових підприємств є забезпечення умов

ефективного функціонування підприємства в конкурентному середовищі за будь-яких економічних, соціальних та інших змін.

Вважаємо, що тільки при дотриманні основних принципів управління конкурентоспроможним потенціалом, підприємствам харчової промисловості можливо досягти стійкості та ефективної діяльності. Основні принципи управління представлено на рис. 1.

Рис. 2. Структура управління конкурентоспроможним потенціалом харчових підприємств України

Джерело: власні дослідження.

Перелічені принципи управління конкурентоспроможним потенціалом харчових підприємств допомагають враховувати особливості діяльності підприємства, його положення на ринку й стан зовнішнього середовища. Проте, для продуктивного використання

конкурентоспроможного потенціалу підприємств харчової галузі, крім основних принципів управління, необхідно побудувати ефективну систему управління. Структуру управління конкурентоспроможним потенціалом, яка враховує особливості виробництва, положення підприємства на ринку та стан зовнішнього середовища, представлено на рис. 2.

В запропонованій структурі управління конкурентоспроможним потенціалом підприємств харчової промисловості, першим етапом є аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, на основі якого формуються стратегічні цілі підприємства, а також визначаються конкурентні переваги. Наступним етапом управління є аналіз продукції підприємства. Далі необхідно виявити структуру конкурентоспроможного потенціалу харчового підприємства і провести його кількісну оцінку. Оцінивши структурні елементи конкурентоспроможного потенціалу, обчислюється його рівень та ефективність. В наступних етапах приймаються рішення щодо управління конкурентоспроможним потенціалом, а також постійний контроль за його використанням. Необхідність контролю зумовлена необхідністю знаходження деградації задіяного потенціалу і появи нового.

Таким чином, описана структура управління конкурентоспроможним потенціалом підприємств харчової промисловості, дозволить прийняти більш зважені стратегічні рішення, визначити шляхи щодо підвищення ефективності використання конкурентоспроможного потенціалу, адаптованості підприємства до змін у зовнішньому середовищі.

Висновки. Вважаємо, що визначені принципи і система управління конкурентоспроможним потенціалом харчових підприємств дасть змогу сформуванню ефективний механізм управління потенціалом та сприяти перетворенню потенційних можливостей підприємств в їх потенційні переваги, раціональне використання ресурсів, а також забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості.

Бібліографічний список: 1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф, Л.И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с. 2. Балабанова Л.В. Управление конкурентоспособностью предприятий на основе маркетинга: [монография] /Л.В. Балабанова, А.В. Кривенко. – Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского. – 2004. – 147 с. 3. Воронкова А.Е. Підтримка конкурентоспроможного потенціалу підприємства / А.Е. Воронкова, В.П. Пономарьов, Г.Т. Дібіс. – К.: Техніка, 2000. – 152 с. 4. Галелюк М.М. Система управління конкурентоспроможністю машинобудівного підприємства / М.М. Галелюк // Вісн. екон. науки України. – 2008. – № 2. – С. 14-27.

5. Долгожанский И.З., Загорная Т.О. Управление конкурентоспособным потенциалом торговых марок в системе поиска целевых рынков // Маркетинг: теория і практика. Зб. наук. пр. Східноукраїнського нац. ун-ту. – Луганськ: СНУ. – 2003. – С. 57-63. 6. Кузьмін О.Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства навч. посібник [для студ. спец. «Міжнародна економіка»] / О.Є. Кузьмін, Н.І. Горбаль. – Львів: Компакт-ЛВ. – 2005. – 304 с. 7. Мансуров Р.Е. Об экономической сущности «конкурентоспособность предприятия» и «управление конкурентоспособностью предприятия» / Р.Е. Мансуров// Маркетинг в России и за рубежом. – 2006. – № 2 (52). – С. 91-94. 8. Піддубний І.О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства / І.О. Піддубний, А.І. Піддубна // Х.: ВД «ИНЖЕК». – 2004. – 264 с. 9. Портер М. Стратегія конкуренції і методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / М.Портер. – К.: Основи, 1997. – 451 с. 10. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособностью организации: [учебник] / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 544 с. 11. Гудзинський О.Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств (теоретико-методологічний аспект): монографія / О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир, Т.О. Гуренко // інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. – К.: ІПК ДСЗУ. – 2010. – 212с. 12. Іщук С.О. Теоретичні аспекти управління виробничим потенціалом підприємства як складною організованою системою / С.О. Іщук // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ: Вип. III. Економічні науки. – Чернівці: АНТ Лтд. – 2002. – С. 211 – 216. 13. Савченко М.В. Управління економічним потенціалом промислових підприємств: дис. канд. екон. наук / М.В. Савченко. – Х., 2004. – 185 с. 14. Колесніков О.О. Управління стратегічним потенціалом підприємства: [Автореф. дис. кан. екон.наук]. – К. – 2005. – 20 с. 15. Воронкова А.Е. Підтримка конкурентоспроможного потенціалу підприємства / А.Е. Воронкова, В.П. Пономарьов, Г.Ш. Дібніс. – К: Техніка, 2000. – 152 с.

Шульга М.А. Особенности структуры управления конкурентоспособным потенциалом предприятий пищевой промышленности. В статье исследованы теоретические подходы к понятию «управление конкурентоспособным потенциалом предприятия». Автором представлено собственное определение «управление конкурентоспособным потенциалом пищевых предприятий Украины» и определена цель управления персоналом. Разработаны основные принципы управления конкурентоспособным потенциалом пищевых предприятий, с помощью которых возможно учитывать особенности

деятельности предприятия, его положение на рынке и состояние внешней среды. Автором предложена структурная модель управления конкурентоспособным потенциалом предприятий пищевой промышленности, которая позволит повысить эффективность пищевых предприятий и их конкурентоспособность на внутренних и внешних рынках. В последующих исследованиях управления конкурентоспособным потенциалом пищевых предприятий Украины будут изучены методические подходы к управлению конкурентоспособным потенциалом.

Ключевые слова: пищевые предприятия, конкурентоспособность, управление, конкурентоспособный потенциал, стратегический потенциал.

Shulha M.O. The peculiarities of management structure of the food industry enterprises competitive potential. Current conditions of the global crisis are characterized by increased competition and difficult financial situation of the majority of food enterprises in Ukraine. In this regard, the necessity to find means to ensure their effective functioning appears. The most significant method of food enterprises activity is their competitive potential. The ability of food companies to compete in domestic and foreign markets depends on the effective use of competitive potential management concepts. The aim of the article is to define basic principles and structure of management of food enterprises competitive potential in Ukraine.

The theoretical approaches to the concept “management of enterprises competitive potential” are investigated in the article. The author’s own definition of management of Ukrainian food enterprises competitive potential is given. The aim of personnel management is defined. The basic principles of management of food enterprises competitive potential which help to take the peculiarities of enterprise functioning into account, its place on the market and state of external environment are developed. The structural model of management of food enterprises competitive potential which will allow to improve the efficiency of food enterprises and their competitiveness in domestic and foreign markets is proposed by the author.

The defined principles and system of food enterprises competitive potential will help to create an effective mechanism for potential management and to contribute to the transformation of enterprises potential capabilities into their potential advantages, rational use of resources and providing sustainable development and competitiveness of the food industry enterprises.

Methodical approaches to competitive potential management will be investigated in future scientific researches of management of the food industry enterprises competitive potential in Ukraine.

Key words: food enterprises, competitiveness, management, competitive potential, strategic potential.